

CORINA ISABELLA CSISZÁR

Obiceiuri de primăvară din Tăuții Măgherauș

Lăsarea secului

Familiile mai înstărite aveau două rânduri de vase și tacâmuri în pod. Vase de dulce și vase de post. Și se scoteau acum cele de post. Și celelalte familii mai puțin înstărite doar le pregăteau, le fierbeau înainte de Lăsare. Este și Lăsarea mică când se pregătește trupul cu anumite produse. Și urmează apoi Lăsarea mare, la care se făcea și bal. Era ultimul bal că se zicea așa: cui cântă în Postul Mare, îi ies bube pe limbă și:

Cine joacă-n Postul Mare,
Îi joacă dracu pă stinare.

Balul se organiza la o șură sau la o casă mare și cam după 1944 au apărut căminele culturale. Au amenajat și un grajd și acolo se făceau jocuri, spectacole, se proiectau filme pe casa de la Gyuru, că venea o caravană cu filme. Balul era inițiat de femeile care aveau fete. Ele veneau cu coșercile cu mâncare, cu un pic de băutură, ca să servească la 12 noaptea, când fac pauză muzicanții. Trebuia să aibă carne, slănină, cârnați, plăcinte, pancove, ciurigăi. Astea erau de bază. Mai făceau și scoptături. Că se uitau una la cealaltă în coșarcă, să vadă cam ce au și la Înviere trag cu ochiu una la alta, să vadă cam ce fund de coșarcă are fiecare. Fundul de coșarcă era șervețelul cu care se acoperea coșul.

Blagoveștenia

Este o sărbătoare care are dată fixă. Dacă broaștele cântă înainte de Blagoveștenie, atâta nu vor cânta după această zi; și de acolo încă mai poate să apară frigul, mai pot să apară înghețuri mari. Mulți de Blagoveștenie își puneau cloștele, ca să aibă puii mai buni, să nu aibă probleme cu ei. Noi cei de la țară nu considerăm că 1 martie ar fi cap de primăvară, ci de Bunavestire zicem că e cap de primăvară.

Floriile

Sătenii își făceau ordine, curățenie, înainte de Duminica Floriilor tundeau pomii, îi văruiau, că nu prea îi bine în Săptămâna Mare multe lucrări să-ți lași. La cimitir duc mătucă

de Florii, să aivă morții câte o floare și la Paști li se duce câte un ou roșu și li se pune pe mormânt.

Săptămâna Mare

În Joile Mari la noi se afumă, să zice că să ai cât de cât un pic de goz. Trebuie să faci un pic de fum care va igieniza, va curăța, va feri de orice atacatori din afară. Și care are sens apotropaic. În Joia Mare se face un foc mic în grădina din spatele casei, într-un loc izolat. Și se considera că acest foc e pentru sănătatea familiei, te păzește de boli, de rău, este considerat o jertfă. În Săptămâna Mare se mai face o finisare a tuturor lucrărilor care se impun în gospodărie. Se fac aprovizionările care sunt necesare. În această săptămână se duce fiecare la spovedit. Deci nu mânâncă pască sfințită nespovedit și necuminecat. Toți copiii făceau calea crucii, pe mine bunica mă trimitea obligatoriu să fac Calea Crucii. Umblam la fiecare dintre cele 14 stații. Toți copiii erau obligați să meargă la spovedit, îi obligau părinții. Făceam religie câteva ore pe săptămână la biserică. În Săptămâna Mare de vineri până duminică nu se mai trage niciun clopot. Până sâmbătă trebuiau să fie toate lucrările terminate. Pasca era rotundă întotdeauna, avea o împletitură în trei pe margine, avea împletituri în formă de cruce așezate pe pască și câte un pup de brânză dat cu un pic de gălbenuș de ou. Și în interior se punea un strat de brânză dulce. În alte zone se face fără brânză, doar pâine și se ține într-un dosoi în fân, ca să aibă un pic de aer și să se mențină umedă. Ouăle se vopseau numai roșii cum o fost tradiția. Mai târziu au început să diversifice, să facă și alte culori. Ouăle roșii se împtisteau cu ceară, cu un cui. Și bunica m-o trimisă să învăț de la cineva cum să împtistesc. Eu m-am dus la Florica din vecini a lui badea Gabor și ea m-o învățat cu ceară. A pus-o la topit și cu un cui bătut într-un lemn așa ca o peniță trăgeai liniile cele. Și până la urmă ieșea, așa alb cu roșu. Apoi au apărut și modele cu frunze, făcute cu coji de ceapă. Ouăle zice că joia ar trebui roșite, dar multe femei le lăseau pe sâmbătă, că sâmbăta se lucra din plin, femeile nici nu se culcau. Că în Tăuți era Învierea la ora 3 dimineața, te temei că îi adormi, nu aveai ceas care să zuruie. O fost case care se luau după cocoș, după umbra soarelui, după clopotele bisericii. Coșarca trebuia pregătită de cu ziuă dacă mergeai noaptea la Înviere. Se spăla, se aranja, se aerisea, trebuia să fie împletită din nuiiele cu dungi frumos colorate. Și destul de mare ca să introduci în ea toate elementele pe care trebuia să le duci la biserică. Și trebuia să se alinieze și cu celelalte coșerci, că se uita lumea. Înainte de Paști cu o săptămână, două, trei femeile pregăteau fundul de coșarcă ori cu flori în cruce, ori cu pene umplute, țesute în război. Și dac-ai venit acasă de sfințit, l-ai ținut frumos pe patul cela ridicat și așternut frumos pe care se pun și perini. Se punea acolo fundul de coșarcă sfințit ca să-i dea o atmosferă de sfințenie casei. În coșarcă aveau un picior de miel, cât aveau posibilitatea să cumpere, că nu creșteau oi. În coșarcă mai aveau pască, chiflu sau cozonac, câte 3 – 4 rude de chiflu cu nucă, cu brânză sau cu silvaiț. În ultima vreme s-a făcut și cu mac. Puneau o bucată de slănină, litrul de vin, o jumătate de kilogram de țuică, nu mai mult. Trebuia să ai neapărat cârnați, fire de

usturoi, sare, un bulgăre de caș. Neapărat se puneau o lumânare frumoasă, ouă roșii sau încondeiate și să ai și ouă curățate, ca atunci când iese popa din biserică, să-i dai ceva ouă. Acum mai nou îi dai și lumânarea înapoi la biserică. Deși era mai bine să o duci acasă. Când ai un necaz, trăznește, e un viscol sau ceva, aprinzi lumânarea de la Înviere. Și dacă afară tună, scoți lumânarea pe prispa casei, o pui într-un borcan în care ai pus niște grâu sau mălai. Și o bagi acolo să aibă stabilitate și o lași acolo să ardă pe timp de vreme rea. Și se trag și clopotele când vin norii grei.

La biserică sunt oameni care se angajează să ducă pâine pentru toată lumea. Și se pune cu vin în păhărele să se servească cei care vor. Acum s-au redus coșercile, nu mai au toartă de care țineau câte doi. Acum merg cu coșulețe. Din pască se servesc și animalele, dimineața li se dă la fiecare pască și sare sfințite. Când ieșeau de la biserică, fugeau acasă să ajungă fiecare, mai ales tineretul, să poată mânca. Apoi nu se mai culcau. Dacă te cuminecai nu aveai voie să te culci în ziua ceie, pentru că îți plouă fânul, îți fură dracu cuminecătura, nu-i voie să vorbești de rău și să scuipi, să nu felelești, că ți-ai scuipat cuminecătura. După ce veneau de la biserică, cei doi puneau coșarca pe masă și spuneau: Cristos a înviat!

Toată lumea trece la spălat pe mâini cu apă neînchepută adusă din fântână, pun un ou neapărat roșu, ca să aibă fața roșie tot anu. Nu ești roșu, nu ești mândru. Și se mai pune un bănuț de argint, ca să-ți aducă sporul în bani și în tot ce vei face în viață. Apoi dădeau *de-a ciocota*. Fiecare dădea să ia oul cel mai ascuțit. Și te-ai servit tu de pă blid, căutai rapid oul cel mai ascuțit și cu acela câștigai ouăle. Și te verificau ceilalți să vadă dacă nu ai ou de lemn.

Se prepara supă de găină, dar numai a doua zi de Paști, doar atunci îți permiteai să prepari ceva. În ziua de Paști se mânca doar ce ai adus în coșarcă; nu aveai voie să pregătești nimic în această zi. Atunci se țineau mâncărurile în șură, că erau curenți de aer.

La stropit umblau copiii și feciorii la casele unde erau fete și fetițe, a doua zi de Paști. Nu umblau adulții. La udat îi serveau cu un ou. Mama de acasă îi trimitea la anumite case unde să meargă. Nu aveai voie să calci Doamne, ferește, în coajă de ou de Paști. Și mai ales cojile care o fost sfințite se dădeau la găini. Ziceau așa:

- Am auzit că aveți un rozmarin frumos
Și prinde a se usca,
Slobod-îi a uda?

Și cei din casă ziceau:
- Slobod.

Am mai auzit și alte variante:

Buburuză pă părete,

Casă tradițională din Tăuții Măgherauș; foto: Florin Avram

Slobod îi a stropi fete?

Sau:

Am auzit că aveți o rujă

Și prinde a să usca,

Slobod îi a o uda?

Când intrau ziceau:

- Hristos a înviat!

Când ieșeau ziceau:

- Rămâneți cu Dumnezeu și cu dumneavoastră.

Ca să aivă și ei un fel de parfum, adunau flori de toporași, deja îs înflorite în perioada aceasta pe dealuri. Și fierbeau florile în apă și alea aveau un miros așa de frumos. Pă vremuri n-

aveau nici bani să-și cumpere oieguță. Că pă vremuri pă bani cumpărau pământuri ca să aibă poziție socială în biserică, că stăteau mai în față cei care erau mai bocotani, mai în spate cei mai săraci. E o stratificare socială la biserică. Unii vin mai târziu ca să fie văzuți de lume. Alții nu vor să stea în biserică numa la marginea băncii. Unele nu doresc să intre în mijlocu băncii, se consideră mai bogate ca și celelalte. Și altele mai șmechere, mai coldușe de aieste, veneau și îi trăgeau câte un șut și să ducea baba până în mijlocul băncii și își făceau și ele loc. Nu zăcea baba nimic, numa tăcea și zăcea.

Erau un fel de motorașe, mașinuțe din sticlă cu doi lei. Și ziceam:

- Vai, măcar o dată ne cumpără mămucă, o uieguță de ceie, că noi om țâne-o de pă un an pă altu, ca alții au. Dar așa de puțin aruncam din sticluță să nu ni se termine, că aveam de mers la multe case. Și mai mult de trei nu aveam ce cota în echipă. Și la feciori le dădea câte un pahar de vin, câte o prăjitură. O felie de cozonac și ou. Zambila nu e de la noi, catolicii umblau cu zambilă în piept și au preluat și ortodocșii.

Tot în a doua zi de Paști se făcea balul. Demult, se făcea în a treia zi de Paști. În a treia zi deja puteai lucra puțin, puteai face câte ceva. Și participa tineretul la bal și era lege că mămuca trebuia să fie cu coșarca acolo, ca să-i dea oaricine fata să joace. Că altfel i-o lăsau acolo rezemată de perete. Te mai îndemna și mama ta:

- Du-te, ie-o la joc pă ceie, că nu o joacă nime. La noi te duceai și-ți cereai permisiunea în timpul dansului. Și în pauze mergea fata și stătea lângă mămuca. Și feciorii stăteau cu feciorii, ei împreună. Și fata trebuia neapărat să fie luată, invitată de băiat la joc. Și apăreau scandaluri de la fete se băteau cu parii de la vița de vie. Că mie de exemplu nu mi-o convenit să o ia. Și conta și să știe juca fata. Multe calități trebuia să aibă fata. Că poate că știa juca, dar poate nu avea aspectu pe care l-ar fi preferat băieții. Trebuia să fie și frumoasă, erau foarte siluete femeile atunci. Se fereau feciorii de fetele mai grase, ca nu cumva să nu poată face copii, așa credeau ei.

Sfântu Gheorghe

De Sfântu Gheorghe se tăia o coardă mai lungă din rug (trandafirul sălbatic) și se întindea ca un arc la poartă. Dar numai la casele unde aveau Gheorghe în familie, ca să știe cei care trec pă uliță, pă unde să arunce cu găleata apă pă ei, când îi prind. La Sfântu Gheorghe după vecernie puteau merge la crâșmă să bea un pahar de băutură. Și într-o familie mai săracă ce trăia din *nopsamuri*, îi spune el, ei:

- Tu, Serino, uite. Mi-i și rușine, la biserică mă duc, da de acolo tre să-i duc la crâșmă să le dau un pahar de băutură.

- Ai de mine, măi, Gheorghe, noi suntem în construcție, casă de făcut, șură de făcut, api nu avem bani, ce ne facem? Apoi măi, îți dau 25 de lei da te și strică nevoia de-i strâci.

Armindenul (1 mai)

Se duceau feciorii și căutau cel mai înalt mestecăn pentru drăguța lor. Și se ducea la fete la poartă. Trebuia în noaptea dinainte de 1 mai să fie arborat la poartă. Și trebuia să-l păzască un fecior, altfel venea altu să i-l fure. Și se făcea numai din mestecăn, mestecănul trebuia considerat cel mai bătrân arbore din pădure. Și are o sevă extraordinară. Înainte, demult, se puneă armindenul simplu apoi se puneă cu fâșii din hârtie colorată. Armindeni provine de la Ieremi deni - ziua Sf. Ieremia și în maghiară îi zice Máj fa (Arborele de mai). Își puneau și oamenii la poartă crengi de mestecăn. Să lăsa mestecănul până se usca și pe crengile lui se făcea prima pâine în cuptor. Se făcea pâinea din primul grâu recoltat. Armindenul simbolizează triumful naturii. Se zice că e singurul copac sub care poți să dormi liniștit.

Juguri din Tăuții Măgherauș; foto: Florin Avram

Rusalii

De Rusalii se aruncau pe jos ierburi mirositoare verzi, se puneau mentă. Fiecare trebuia de sâmbătă să-și aducă teiuș (tei tânăr înflorit, ioarzăn). Teiul se folosea la Rusalii și la belitul teiului când se făceau pari în vie. Puneau tei la poartă și la stâlpii de la târnațul casei. De sărbătorile mari căutai mereu să ai ceva nou când mergeai la biserică. Trebuia să fii înnoit la suflet adică spovedit și înnoit în vestimentație. Teiul are valoare apotropaică să te ferească de rele, boli, necazuri. Pentru întreaga gospodărie și pentru toți locuitorii ei era pusă această plantă. Și țineau această plantă doar trei zile.¹

---

¹ Performer Emil Crâncău, Tăuții Măgherauș, 2018.